

Vergaderjaar 2018–2019

32 793

Preventief gezondheidsbeleid

Nr. 343

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 21 december 2018

Een van de pijlers voor een goede gezondheid is een verantwoord voedingspatroon. Dit betekent gevarieerd eten met volop groente en fruit, veel volkoren, meer plantaardig en minder vlees, zachte en vloeibare vetten, dorstlessers zonder suiker en niet te vaak en niet teveel calorierijke producten. Met dit voedingspatroon volgens de Schijf van Vijf zal de inname van mineralen, vitamines, eiwitten, koolhydraten, vetten en vezels voldoende zijn en worden niet te veel calorieën, zout en verzadigd vet geconsumeerd.

Het RIVM heeft op 20 november 2018 de Voedselconsumptiepeiling 2012–2016¹ gepubliceerd. Het RIVM heeft geconcludeerd dat het Nederlandse voedingspatroon licht is verbeterd; iets meer fruit en groente en minder vlees en minder suikerhoudende dranken. Als deze ontwikkelingen zich komende jaren voortzetten kan dit overgewicht en chronische ziekten helpen voorkomen.

Het Akkoord verbetering productsamenstelling (Akkoord) levert hier een bijdrage aan door het productaanbod te verbeteren; minder zout, minder verzadigd vet en calorieën (suikers, vet, portiegrootte).

Conform de toezegging uit 2013² om uw Kamer jaarlijks te informeren over de voortgang van de verbetering van productsamenstelling breng ik u met deze brief op de hoogte van de voortgang van het Akkoord. In de bijlage bij deze brief informeer ik u in meer detail over de voortgang van het Akkoord.

Het Akkoord verbetering productsamenstelling

Het Akkoord richt zich op zout, verzadigd vet en calorieën (via suikers, vet en portiegrootte). Het gaat hierbij voornamelijk om die producten die niet te veel en niet te vaak moeten worden geconsumeerd. Het Akkoord is één

¹ www.wateetnederland.nl

² Kamerstuk 31 532, nr. 122

van de manieren om het voedselaanbod gezonder te maken en de gezonde keuze over de gehele linie makkelijker te maken. In januari 2014 is het Akkoord gesloten³ met de brancheorganisaties van supermarkten en groothandel (CBL), levensmiddelenindustrie (FNLI), horeca (KHN) en cateraars (Veneca) en zijn ambities gesteld om het productaanbod te verbeteren. Het Akkoord loopt tot eind 2020.

Op 25 april 2018 heb ik u geïnformeerd over de tussenevaluatie (impactanalyse) van het Akkoord⁴. Met behulp van scenario-analyses heeft het RIVM voor zout en suiker geconstateerd dat de ambities van het Akkoord uit 2014 niet worden gehaald met alleen verbetering van productsamenstelling (reductie zout, verzadigd vet, suiker). Dit is ook niet het geval als de gemaakte sectorbrede afspraken worden verbreed naar meerdere (sub)categorieën en als er grotere reductiestappen worden genomen. Deze berekening is uitgevoerd op basis van de door de industrie en supermarkten gemaakte sectorbrede afspraken tot en met 2016. Hiermee wordt duidelijk dat de ambities van het Akkoord niet alleen met verbetering van productsamenstelling gehaald kunnen worden, maar dat een verbetering in het voedselconsumptiepatroon nodig is. Dit laat onverlet dat de akkoordpartijen blijven doorwerken aan een gezonder productaanbod. In het Nationaal Preventieakkoord zijn ook doelstellingen en activiteiten opgenomen om extra stappen te zetten in verbetering van productsamenstelling en verder te werken aan een gezonder voedselconsumptiepatroon; we moeten meer volgens de Schijf van Vijf gaan eten.

Resultaten tot en met 2018

Voor de productcategorieën waarvan de inname aan zout, verzadigd vet en suikers het hoogst zijn, zijn in de afgelopen vijf jaren maximumnormen opgenomen in sectorbrede afspraken. In totaal zijn door de industrie en supermarkten tot en met 2018 voor 16 verschillende productcategorieën afspraken gemaakt. In de bijlage is een tabel opgenomen met deze afspraken en de bijbehorende reductiepercentages. In 2018 zijn sectorbrede afspraken gemaakt in de productcategorieën hartige broodjes, hartige diepvriessnacks, ontbijtgranen, smeerkaas, salades (exclusief maaltijdsalades) en sauzen (ketchup en knoflooksaus).

Ook de horeca en de catering werken aan een gezonder productaanbod, dit doen zij door het aanpassen van recepturen, het inkopen van producten met een verbeterde productsamenstelling en door de klant te helpen bij een gezonde keuze (nudging).

Met de activiteiten in het Nationaal Preventieakkoord zal door de Akkoordpartijen een extra impuls worden gegeven aan de verbetering van productsamenstelling en het realiseren van een gezonder productaanbod voor consumenten.

Monitor RIVM

Voor die productcategorieën waarvoor afspraken met maximumnormen voor zout, verzadigd vet en/of suikers zijn gemaakt, hebben het RIVM en de NVWA afgelopen jaren al geconstateerd dat de productsamenstelling daadwerkelijk verbetert. Het RIVM heeft in 2018 voor het eerst een monitor uitgevoerd op basis van gegevens uit externe databases die verzameld zijn in de Levensmiddelenbank. Deze databank bevat samenstellingsinformatie van ongeveer 80% van de in de supermarkten verkochte producten. Ik verwacht met deze nieuwe wijze van monitoring in de komende jaren een beter beeld te kunnen geven van de samenstelling van het productaanbod en de verandering ervan. Door een andere

³ Kamerstuk 32 793, nr. 130

⁴ Kamerstuk 31 532, nr. 195

methodiek en andere steekproef in 2018 is een vergelijking dit jaar met voorgaande jaren niet mogelijk. Het betreft een nieuwe nulmeting, waarmee we komende jaren vergelijkingen kunnen maken om de voortgang in verandering van productaanbod te meten.

Wetenschappelijke Adviescommissie van het Akkoord

De Wetenschappelijke Adviescommissie van het Akkoord (WAC) heeft de afgelopen jaren herhaaldelijk geadviseerd over de sectorbrede afspraken per productgroep. Het blijkt lastig te zijn om de praktisch opgestelde sectorbrede afspraken afzonderlijk te toetsen aan de ambities van het Akkoord. Daarom zal de WAC per 2019 jaarlijks de impact van de totale set aan ingediende sectorbrede afspraken toetsen aan de ambities van het Akkoord. De WAC zal binnenkort haar werkwijze voor deze toetsing, in overleg met de stuurgroep, nader uitwerken.

Nationaal Preventieakkoord

Zoals afgesproken in het Nationaal Preventieakkoord zal ik de regie nemen om een systeem op te zetten dat bedrijven stimuleert gezondere producten aan te bieden en met een breed draagvlak van betrokken partijen in te zetten op een voedselkeuzelogo dat de consument helpt een gezonde voedselkeuze te maken. Dit zal ervoor zorgen dat ook na afronding van het Akkoord verbetering productsamenstelling in 2020 het voedselaanbod gezonder wordt en consumenten gezonder gaan eten. Na de zomer van 2019 informeer ik u over de voortgang van dit traject.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
P. Blokhuis

BIJLAGE

In deze bijlage informeer ik u in meer detail over a) de afspraken en activiteiten in 2018 en plannen voor 2019 en b) monitoring en databanken.

a) Afspraken en activiteiten 2018 en 2019

Het Akkoord verbetering productsamenstelling (Akkoord) is een belangrijk middel om het voedselaanbod gezonder te maken en de gezonde keuze over de gehele linie makkelijker te maken. In januari 2014 is het Akkoord gesloten⁵ waarmee met de brancheorganisaties van supermarkten en groothandel (CBL), levensmiddelenindustrie (FNLI), horeca (KHN) en cateraars (Veneca) ambities zijn gesteld om het productaanbod te verbeteren. Het Akkoord, dat loopt tot 2020, focust op zout, verzadigd vet en calorieën (suikers, vet en portiegrootte).

Een stuurgroep met de brancheorganisaties, voorgezeten door het Ministerie van VWS, geeft richting aan de ambities en de voortgang van het Akkoord. Daarbij baseert zij haar besluiten onder andere op de adviezen van een Wetenschappelijke Adviescommissie (WAC).

TERUGBLIK 2018

Voortgang afspraken levensmiddelenindustrie en supermarkten

Op de website van het Akkoord (www.akkoordverbeteringproductsamenstelling.nl) worden plannen, afspraken, beoordelingen door de WAC, besluiten van de stuurgroep en resultaten vermeld, evenals de namen van bedrijven die deelnemen aan de gemaakte afspraken in de verschillende sectoren. De levensmiddelenindustrie en de supermarkten maken jaarlijks een werkplan waarin wordt aangegeven voor welke productcategorieën normen worden afgesproken om het gehalte aan zout, verzadigd vet en/of suiker te reduceren. De afspraken zoals gepland in het werkplan van 2018 zijn niet allemaal afgerond en lopen deels door in 2019. Ook zijn er afspraken uit het werkplan van 2017 in 2018 ingediend. In de tabel aan het eind van deze paragraaf zijn de afgeronde en de nog lopende afspraken met de bijbehorende (gemiddelde) reductiepercentages opgenomen.

In 2018 zijn maximumnormen afgesproken voor zout in hartige broodjes, hartige diepvriessnacks, ontbijtgranen, smeerkaas, salades (exclusief maaltijdsalades) en knoflooksaus. Maximumnormen voor suiker zijn afgesproken voor ontbijtgranen, salades (exclusief maaltijdsalades) en ketchup. In de tabel hierna zijn de reductiestappen in procenten weergegeven.

Productgroep	Afspraak		Zout	Verzadigd vet	Toegevoegd Suiker
	start	eind	% reductie	% reductie	% reductie
Brood	2010	1-1-2013	18		
Goudse kaas	2007	2010	14		
	2010	31-12-2015	10		
Vleeswaren	2013	31-12-2015	10		
Groenteconserven					
diverse varianten	2011	2013	15 – 25		
diverse varianten	2017	30-11-2018	20 – 30		5–35
Appelmoes	2017	30-11-2018			12
Soepen	2014	31-12-2016	5		
Sauzen					
Rode sauzen/Ketchup	2014	30-6-2017	10		
Ketchup	2019	31-12-2020			10

⁵ Kamerstuk 32 793, nr. 130

Productgroep	Afspraak		Zout	Verzadigd vet	Toegevoegd Suiker
	start	eind	% reductie	% reductie	% reductie
Rode sauzen/Currysaus	2014	30-6-2017	5		
Maaltijdsauzen/Pastasauzen	2014	30-6-2017	5		
Knoflooksaus	2019	31-12-2020	5		
Hartige droge snacks	2016	31-12-2018			
Aardappelchips			7		
Aardappelchips paprika			9		
Gecoate noten			12		
Noten en notenmixen			15		
Vleesconserven	2016	1-6-2018			
Vleesproducten in opgiet			10		
Rookworst			5		
Ragoutachtigen			10		
Vleesbereiding en -producten	2016	2019	10		
Margarine cake	2016	31-12-2017		7	
Maaltijden (Oosterse en Italiaanse)	2016	2018/2019	10	10	
Frisdranken	2015	31-12-2020			15
Zuiveltoetjes	2015	31-12-2017			5
Hartige broodjes	2018	1-10-2019			
Worstenbroodjes				13	
Saucijzenbroodjes				4	
Kaasbroodjes				7	
Hartige diepvriessnacks	2018	1-6-2020	5		
Ontbijtgranen	2018	1-3-2020	13 ^x		10
Smeerkaas	2018	1-8-2021	6		
Salades (excl maaltijdsalade)	2019	1-7-2020	5		5

Noot: de reductiepercentages hebben betrekking op gemiddelde gehalten binnen de productgroep

x: alleen cornflakes (niet geëxtrudeerde/gepofte producten en krokante muesli)

Verbetering aanbod in horeca en catering

De brancheorganisatie voor de horeca (KHN) heeft in 2018, net als voorgaande jaren, ingezet op het verhogen van het gezondheidsbewustzijn bij de horecaondernemers via communicatie, het delen van best practices en het organiseren van inspiratietours. Er is aandacht besteed aan meer (seizoens)groenten en minder vlees op het bord, minder zoutgebruik en verantwoord frituren.

De brancheorganisatie voor de cateringpartijen (Veneca) stimuleert haar leden om bewust producten met een goede of verbeterde samenstelling in te kopen en hun receptuur aan te passen op minder zout, verzadigd vet en calorieën. Veneca stimuleert haar leden nudgetechnieken toe te passen zodat cateraars consumenten naar gezondere keuzes kunnen leiden. Hierbij wordt in overleg met het Voedingscentrum de toepassing van de kantinescan meegenomen.

Wetenschappelijke adviescommissie (WAC)

De voorstellen voor sectorbrede afspraken zijn onderlinge praktische afspraken van bedrijven voor maximumnormen. In deze afspraken worden de afbakening van (sub)productgroepen, de keuze voor de te reduceren voedingsstoffen (zout, verzadigd vet, suikers), de grootte van de reductiestappen en de tijd die nodig is om dit te bewerkstellingen niet wetenschappelijk onderbouwd. De voorgestelde reducties van zout, verzadigd vet en suikers komen tot stand op basis van (technisch) hoogst haalbare praktijken voor alle betrokken bedrijven. (Behoud van) smaak is hierbij een belangrijk voorwaarde. De WAC-leden toetsen de afspraken op basis van hun wetenschappelijke expertise en verwachten vaak meer uitleg en onderbouwing bij de ingediende sectorbrede afspraken. Door de meer praktische insteek van de ingediende afspraken is structureel een mismatch ontstaan met de verwachting en het ambitieniveau van de WAC. De WAC-leden hebben aangegeven hun expertise niet op

een juiste wijze te kunnen inzetten en zijn gestopt met het toetsen van nieuwe sectorbrede afspraken. In overleg met de stuurgroep past de WAC nu haar werkwijze aan. Voortaan zal de WAC jaarlijks de gehele set aan afspraken bekijken en de verwachte impact ervan nagaan. Nieuwe sectorbrede afspraken zullen worden ondersteund met inzet van experts van WUR/WFBR en NIZO om praktische en technologische kennis te benutten voor meer uitleg en onderbouwing bij de afbakening van productcategorieën, keuze voor de te reduceren stoffen, hoogte van reductiestappen en tijdsbestek voor de uitvoering. De afspraken worden vervolgens aan de stuurgroep voorgelegd. De WAC zal op korte termijn haar nieuwe werkwijze starten en de bezetting zo nodig wijzigen.

PLANNEN 2019

Levensmiddelenindustrie en supermarkten

De levensmiddelenindustrie en supermarkten zullen in 2019 afspraken maken voor zout-, verzadigd vet- en/of suikerreductie in pizza's, chips met smaakjes, zuiveldranken en -toetjes, Hollandse kant-en-klaarmaaltijden, vleesvervangers, groenteconserven, consumptie-ijs, jam en gehakt(ballen) en braadworst. Bij de afspraak over pizza's is, naast industrie en supermarkten, ook de horeca betrokken.

Een aantal afspraken komen voort uit het Preventie Akkoord; tot 2020 aanvullende afspraken worden gemaakt om de calorie-inhoud van deze producten te verlagen. Zo wordt/worden er:

- (1) branchebreed 5% extra suiker uit suikerhoudende zuivelproducten gehaald, bovenop de bestaande Akkoord Verbetering Productsamenstellingafspraken,
- (2) afspraken over portiegrootte gemaakt voor merkproducten in het koek-, snoepen chocoladeschap. Het streven is om 70% van de A-merkproducten te omvatten,
- (3) de huidige afspraak van 15% minder verkochte calorieën voor A-merk frisdranken, verscherpt naar 25% minder verkochte calorieën in 2020. In 2025 zijn 30% minder calorieën verkocht voor A-merk frisdranken. Supermarkten committeren zich voor de huismerken aan een substantiële reductie van de calorieën in frisdrank en werken dat voor maart 2019 nader uit.

Horeca en catering

KHN en Veneca blijven werken aan het verhogen van het gezondheidsbewustzijn van hun leden. Veneca werkt met het Voedingscentrum aan een verbetering van de kantinescan voor het bevorderen van gezonde keuze in bedrijfsrestaurants. KHN werkt ook volgend jaar weer samen met de Nierstichting aan de Restaurantdriedaagse, waarbij koks ervoor zorgen dat er drie dagen een zoutbewust driegangenmenu wordt geserveerd. Verder werkt KHN in 2019 samen met DutchCuisine aan aandacht voor meer groenten en minder vlees, met de vereniging Margarine, Vetten en Oliën aan de campagne Verantwoord frituren.

b) Monitoring en databanken

Het RIVM heeft een monitor uitgevoerd op basis van gegevens in de Levensmiddelenbank (LEDA). De LEDA is afgelopen tijd flink uitgebreid met etiketgegevens uit externe databases. De monitor is dit jaar gebaseerd op gegevens van ruim 50.000 producten. Deze gegevens worden door de producenten zelf geactualiseerd. Voorheen werd de monitor uitgevoerd op basis van gegevens van ca. 3.500 producten, met als voornaamste bronnen gegevens aangeleverd door het bedrijfsleven en

analysegegevens van de NVWA. Door de verandering van methodiek bij de monitor is het niet mogelijk de resultaten van eerdere monitors te vergelijken met de nieuwe resultaten.

De monitor van 2018 is een nieuwe nulmeting waarmee komende jaren vergelijkingen kunnen worden gemaakt om de voortgang in verandering van productaanbod te meten. Het is noodzakelijk dat de gegevens uit de externe databases actueel en van goede kwaliteit zijn. Het bedrijfsleven werkt momenteel aan de kwaliteitsverbetering van de gegevens.

Het RIVM heeft met de gegevens in LEDA in beeld gebracht welk percentage van de producten die vallen binnen de productcategorieën in de sectorbrede afspraken voldoet aan de gestelde maximumnormen. Het RIVM heeft geconstateerd dat voor de meeste afspraken het percentage producten van bedrijven die deelnemen aan de sectorbrede afspraken hoger is dan van de niet-deelnemers.

Voor het merendeel van de afspraken is de einddatum nog niet gepasseerd en worden producten nog aangepast in samenstelling. Hierdoor is het percentage producten dat voldoet aan de gestelde maximumnormen in enkele gevallen 100%.

In 2019 zal het RIVM de verwerking en analyse van de gegevens voor de monitor verder automatiseren. In 2020 volgt een volgende meting van de productsamenstelling. Bovendien wordt in 2019 gekeken naar mogelijkheden om verkoopgegevens van supermarkten te koppelen aan samenstellingsgegevens, zodat de gemiddelde productsamenstelling kan worden gewogen naar verkoopvolume. Dit geeft een betere inschatting van het potentiële effect van productverbetering op de inname. Daarnaast wordt in 2019 onderzocht of er een monitor mogelijk is om na te gaan of verpakkingsmaten (portiegrootte) van de producten wijzigen.